

MALMÖ HÖGSKOLA

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 27 januari 2010

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om idrottens rum och arenor på idrottsforum.orgLäs mer om norsk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org

Forskning och diskussion om idrottens rum och arenor har intensifierats på senare tid, särskilt i Norge och Danmark, medan man i Sverige satsar och bygger, privat och offentligt finansierat, utan någon mer omfattande kritisk diskussion och med blott blygsamma satsningar på forskning i området. I Danmark, som också upplevt en nylig boom i arenabyggen, forskas och publiceras det i området, och där arrangeras konferenser om hela arenasituationen. I Norge finns en tydlig – om än kanske inte helt lyckad – politisk styrning av planering och byggande av olika idrottsfaciliteter, och därigenom en struktur som kan ifrågasättas och forskas kring. I Norge har också nyligen utkommit en bok som tar ett brett grepp över hela problematiken kring idrottens rum och arenor. Bakom antologin *Kampen om idrettsanleggene: Planlegging, politikk og bruk* (Fagbokforlaget) står Kolbjørn Rafoss, førsteamanuensis vid Høgskolen i Finnmark och Jan Ove Tangen, professor i sociologi vid Høgskolen i Telemark. Vi bad Jens Høyer-Kruse vid Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet, som doktorerar inom detta området, att läsa och recensera Rafoss & Tangens bok. Kruse kan sitt fält och gör en grundlig, kritisk genomgång av de enskilda bidragen och av boken i dess helhet, som han dessutom i en övergripande värdering varmt rekommenderar.

Till arenafrågan i Norge

Jens Høyer-Kruse

Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet

Kolbjørn Rafoss & Jan Ove Tangen
(red)

**Kampen om idrettsanleggene:
Planlegging, politikk og bruk**

215 sidor, hft.

Bergen: Fagbokforlaget 2009

ISBN 978-82-450-0734-3

Idrætsfaciliteter har stor betydning – både for antallet, der dyrker idræt og motion, og for kvaliteten i den idræt, der dyrkes – selvom det i dag er meget mere almindeligt end tidligere at motionere og dyrke idræt *udenfor* de organiserede rammer. Men vi har stort set alle sammen erfaringer med og oplevelser i relation til f.eks. idrætshallen, boldbanen, gymnastiksalen, svømmehallen og andre faciliteter, som efterhånden er blevet en indgroet del af vores omgivelser og hverdag. Til sidst opfattes de som en selvfølgelighed.

Men under overfladen rummer idrætsfaciliteter et væld af mere eller mindre skjulte strukturer og processer, som kan belyses og analyseres gennem forskning. Vi har ofte godt styr på hvilke former for idræt og motion, de aktive deltager i og under hvilke organisationsformer (forening, kommerciel, selvorganiseret mv.). Men vi ved ofte meget lidt om, hvilken betydning idrætsfaciliteternes tilgængelighed og funktionalitet har for den idrætslige udfoldelse, hvem der bruger de forskellige idrætsfaciliteter, og om der er forskelle på dette mellem mænd og kvinder, unge og voksne mv.? Hvordan har idrætsfaciliteterne udviklet sig over tid og hvem er med til at planlægge og udforme faciliteterne?

Derfor er den forskningsbaserede bog *Kampen om Idrettsanleggene* en velkommen kilde til viden og refleksion omkring idrætsfaciliteters tilblivelse og deres brug. Og de forskellige bidragsydere til bogen har vidt forskellige

udgangspunkter i deres analyser af idrætsfaciliteter og anvendelsen heraf.

Bogen består af 7 kapitler samt redaktionelle indlednings- og afslutningskapitler. Som anmelder vil jeg forsøge at vurdere både helheden og de enkelte dele, og hvordan de spiller sammen i min vurdering af bogens kvalitet og relevans.

I det redaktionelle indledningskapitel gives en bred introduktion til bogens mange berøringsflader med idrætsfaciliteterne og de bagved liggende midler og ikke mindst politikker. Den overordnede drivkraft i bogen defineres som relationerne mellem idrætten og det offentlige, som tegner et billede af en høj grad af differentiering. Idrætten er differentieret mellem de forskellige idræts- og interesseorganisationer som står for faciliteter og aktiviteter i vidt forskellige samfundslag. I det offentlige er der differentiering mellem de mange folkevalgte organer og administrationer på nationalt, regionalt og lokalt niveau. I samspillet mellem idrætten og det offentlige støder idéer og politik sammen med interesser og behov – og det er her det hele bliver spændende...

I kapitel 2 giver Kolbjørn Rafoss en historisk beskrivelse af hvordan relationen mellem idrætten og det offentlige har udviklet anlægspolitikken i Norge i perioden fra 1914 og frem til i dag. Rafoss beskriver meget detaljeret hvordan det hele startede som et 'statssocialistisk dannelsesprojekt', hvor overskuddet fra tipsmidlerne blev brugt til at finansiere og etablere mange forskellige idrætsfaciliteter over hele Norge. Ud fra en forestilling om geografisk retfærdighed resulterede det i en skæv fordeling og lokalisering af idrætsfaciliteter. Det betyder at de små kommuner i Norge har en bedre facilitetsdækning end storbyerne når det drejer sig om store idrætsfaciliteter som idrætshaller, svømmehaller og fodboldanlæg. Desuden har perioden også vist at udformningen af de forskellige facilitetstyper har ligget under for en massiv differentiering. Således går udviklingen fra store multifunktionelle anlæg mod mere specialiserede og monofunktionelle anlæg, som opfylder idrættens rationalitet og fremskridt.

I kapitel 3 beskriver og analyserer Kolbjørn Rafoss og Gunnar Breivik den voksne befolknings anvendelse af idrætsfaciliteter. Hvilke grupper i befolkningen er fysisk aktive og i hvilke facilitetstyper? Hvor ofte bliver en idrætsfacilitet brugt og hvor mange bruger det? Forfatterne forsøger ud fra en række af de største og mest almindelige facilitetstyper at udvikle nogle forskellige aktivitetsprofiler til at beskrive de typiske brugere af faciliteterne. Forfatterens undersøgelser viser for eksempel, at svømmehallen og motionscenteret fortrinsvis er kvindernes arena (selvom der også kommer en del mænd her) mens idrætshallen og fodboldbanerne domineres af mændene. Men også mellem aldersgrupper og sociale lag er der store forskelle. De individuelle idrætter vinder frem mens holdidrætterne taber terræn. Overordnet set er brugen af de traditionelle idrætsfaciliteter såsom idrætshaller og fodboldbaner faldet mens den er øget kraftigt for facilitetstyper såsom motions- og styrketræningscentre, stier og lysløjper. Det vil sige en øget deltagelse i aktiviteter, som benytter åbne og let tilgængelige idrætsfaciliteter. Det interessante i dette kapitel er naturligvis, at de samme tendenser gør sig gældende i Danmark og i en række andre lande også. Derfor kunne det på sigt være spændende at undersøge, om de forklarende faktorer bag tendenserne i de forskellige lande er de samme eller om der er nationale eller lokale forskelle?

” *Artiklen kritiserer den snigende 'idrætifisering' og standardisering af skolegårde og burde være obligatorisk læsning for alle skolebestyrelser og lign.*

I kapitel 4 belyser Lene Schmidt skolers udendørs lege- og aktivitetsarealer, hvor hun analyserer den fysiske struktur, funktionerne og brugen af fire forskellige skolegårde. Kapitlet giver en godt indblik i de problemstillinger, som gør sig gældende når skolegården og de andre udendørs områder ved skolen skal indrettes. For hvordan tilrettelægges vi omgivelserne for vores børn så de får flere muligheder for at være fysisk aktive ud fra principper om funktionsåbne steder og mangfoldighed i bevægelsesmønstret? Artiklen kritiserer den snigende 'idrætifisering' og standardisering af skolegårde og burde være obligatorisk læsning for alle skolebestyrelser og lign.

I kapitel 5 undersøger Kolbjørn Rafoss udbygningen og spredningen af fodboldanlæg, som historisk set er den mest udbredte facilitetstype i idrætten. I kapitlet analyseres udviklingen gennem begreber som modernisering, parcellering og rationalisering. Igen har den offentlige interesse og økonomiske støtte til etableringen af idrætsfaciliteter haft stor indflydelse på udbredelsen af fodboldanlæg. Desuden beskriver forfatteren en række af de rumlige og funktionelle konsekvenser for fodboldanlæg, som udviklingen har ført med sig.

I kapitel 6 studerer Nils Asle Bergsgard, Svein Ingve Nødland og Ørnulf Seippel forholdet mellem idrætten og kommunen og stiller principielle spørgsmål i forbindelse med planlægningen og bygningen af idrætsfaciliteter. I dette omfattende kapitel gennemgår forfatterne grundigt de processer og relationer, som bringes i spil når idrætspolitikken (og dermed også facilitetspolitikken) skal formuleres og fastlægges. Her får man et unikt indblik i betydningen af de roller, som de forskellige aktører spiller i udbygningen/ombygningen af idrætsfaciliteter; hvilke aktører er centrale og har mest gennemslagskraft og indflydelse? Forfatterne viser at facilitetspolitikken langt fra er neutral og at de lokale behov ikke nødvendigvis bliver efterkommet når der skal deles penge ud. I løbet af artiklen bliver det dog fremhævet at der er stor forskel mellem små og store kommuner i forhold til de politiske processer og graden af indflydelse mellem de involverede aktører. Men det nedslående budskab, at 'den som har, skal få' er næsten universelt og viser, at kommunerne skal være bedre til tjene *alle* borgernes interesse og ikke kun de stærkes. I denne sammenhæng ville det klæde kommunerne at tilgodese den uorganiserede idræt noget mere...

I kapitel 7 studerer Vibeke Nenseth forholdet mellem overordnet idrætspolitik og lokal anlægsplanlægning og

anlægspraksis vedrørende etableringen af kunstgræsbaner på den ene side og planlægning i forhold til et mere overordnet tilbud om svømmehaller på den anden side. Dette kapitel er med til at understrege nogle af konklusionerne fra forrige kapitel og fremhæver yderligere nogle af de spændinger i planlægningen af idrætsfaciliteter, der er mellem de overordnede statslige intentioner og de lokale interesser. Når det idrætspolitiske mål er 'idræt og fysisk aktivitet for alle' kan det være svært at se meningen med et kraftigt fokus på en specialiseret og ekskluderende facilitetstype som kunstgræsbaner i stedet for at bevare en mere alment rettet facilitetstype som svømmehaller.

I kapitel 8 drøfter Jan Ove Tangen hvilke mekanismer som afgør brugen af bestemte idrætsfaciliteter. Dette teoritunge kapitel kaster sig over forholdet mellem sociale rum, tavse budskaber og skjult læring. Forfatteren ønsker at forklare hvorfor vi bliver mindre fysisk aktive og hvilke barrierer der er skyld i dette. Svaret skal findes i os selv, idet vi ikke længere mener, at kunne opfylde de tavse forventninger, som idrættens rum og arenaer synes at kræve af os. Hvis vi ikke føler at vi mestrer de korrekte idrætsøvelser falder vi fra. Og vi bliver samtidig forført (af massemedier og industrien) til at vælge det 'lette' og dovne liv, hvor vi ikke skal opfylde de tavse forventninger i idrætten. Jan Ove Tangen taler for at vi skal italesætte idrætten i innovative termer for at gøre det populært at dyrke idræt og motion igen. Hans diskussion er spændende læsning og han har helt sikkert fat i noget relevant. Men jeg kan ikke lade være med at tænke på, om ikke den mindre fysiske aktivitet vi desværre må konstatere, kunne forklares mere overbevisende gennem empiriske studier?

Bogen afsluttes med et redaktionelt kapitel, som opsummerer og perspektiverer indholdet fra de andre kapitler. Her nævnes det blandt andet, at idrætsfeltet (herunder også den lokale idrætspolitik) er blevet mere mangfoldig og modsætningsfyldt. Der er potentiale for langt flere interesse modsætning og konflikter når nye idrætsfaciliteter skal besluttes eller når gamle skal ombygges. Bogen slutter af med at stille spørgsmålstejn ved, om idrætspolitikken er ved at blive upolitisk. Dvs. om den politiske debat om værdier og prioriteringer, om behov og fordeling, om legitimering og retfærdighed er ved at uddø, mens særinteresserne bruger deres ressourcer og indflydelse på at få beslutningerne til at falde ud til deres fordel? Har vi brug for at få politiseret idræts- og facilitetspolitikken igen?

Kampen om Idrætsanleggene kommer vidt omkring i deres behandling af forholdet mellem idrætten og det offentlige i relation til idrætsfaciliteter og deres brug. Kapitlerne giver tilsammen et rigtig godt og lærerigt billede af situationen i Norge og jeg ser frem til tilsvarende udgivelser fra de andre nordiske lande, så vi kan komme til at lære endnu mere om og af hinanden.

Jeg kan varmt anbefale denne bog til alle som studerer eller arbejder med planlægning og udbygning af idrætsfaciliteter – i den frivillige sektor såvel som i den offentlige sektor.

© **Jens Høyer-Kruse 2010.**

 Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Køb bogen fra Adlibris.dk

 Buy this book from Amazon.co.uk

 Buy this book from Amazon.com